

מתוקים מרבים

פנינים מתוקים לכבוד שבת קודש / פרשת וארא

מה הצד השווה לויכוח למכת צפרדע ?

בשם מדרש (שמו"ר י אות ה) שהיו המצריים מכין אותה והיא מתזת נחילים נחילים, וזוהי כשיטת רבי עקיבא כדלהלן. ולכאורה תמוה איך התרבו כ"כ הרבה צפרדעים רבים? ניחא, המכה הראשונה השנייה השלישית, נכון שהצפרדע הענקית מוציאה נחילים נחילים אך עוד מכה אחת ו... היא תמות - אך ראה זה פלא שוב נותנים בה מכה, ואופס נחיל צפרדעים יוצא החוצה... מה קורה פה? "אולי תפנים שהמכה שאתה נותן על הצפרדע מוציא נחיל צפרדעים לכל עבר?" זועק פרמנוס. "המכה שלי תכריע" מתנצח מוסטפה, ומניף אל על את המקל שלו, ועל פניו ניתז נחיל של צפרדעים... כך כל מצרים התמלאה צפרדעים... כי כל אחד היה בטוח שהמכה שלו היא המכה והמילה האחרונה.

מה ואיך למדו חנניה מישאל ועזריה מהצפרדעים ?

הנפש שאין זה עבודה זרה. לכן היה צריכים ללמוד ק"ו ממקום שאפשר למסור נפש גם אם אין חיוב מהצפרדעים כדלהלן. לתרגל כל הקושיות יחדו נעתיק לשון מרנא החת"ס (בס' תורת משה ד"ה ותעל) וז"ל: 'ענין הדבר שלמדו מהקב"ה שנתן בטבע הצפרדע שתכנס לתנור להישרף ואין עול בחיקו יתב"ש לשרוף אפי' בריה קלה שלא כדין, אי לאו שראוי לכל בריה למסור עצמו לשריפה על קידוש הית' אפי' שלא נצטווה, וה"ה שהם ימסרו נפשם'. וכ"כ (שם ד"ה ובתנוריק) 'ויש לפרש כך דהיינו ע"י שנתן הקדוש ברוך הוא בלב צפרדעים לבוא לתוך התנור ובוודאי לא נתן הקדוש ברוך הוא בליבם לעשות דבר שאינו ראוי לעשות, והוכח מהם שראוי לקדש השם ושפיר נשאו חנניה מישאל ועזריה ק"ו מהם'. כלומר הם למדו מהצפרדעים שהקב"ה ברא בריה מיוחדת בשביל מסירות נפש, אנו וודאי שאנו מצווים על מסירות נפש נמסור נפש על קדושת השם אע"פ שאיננו מחויבים.

בזה מפרש החת"ס מחלוקתם של רבי עקיבא ורבי אלעזר בן עזריה מה היה במכת צפרדע (סנהדרין סז): 'רבי עקיבא אומר: צפרדע אחת היתה, ומלאה כל ארץ מצרים. אמר לו רבי אלעזר בן עזריה: עקיבא, מה לך אצל הגדה? כלה מדברותיך ולך אצל נגעים ואהלות, צפרדע אחת הייתה, שרקה להם והם באו'. דהנה לרבי עקיבא שכל הצפרדעים נולדו ממש בשעת מכת צפרדע א"א ללמוד מהם מסירת נפש כי פשיטא שהם אמורים להיכנס לתוך התנור כי הם נבראו אך ורק מטרה זו, משא"כ לראב"ע הן אמת שתכליתם היה לקפוץ לתנורים הלוהטים, מ"מ הם לא נבראו רק עכשיו למטרה זו נטו!, הם הסתובבו ברחבי העולם לפני"כ חופשיים ועשו חיים, רק כאשר הצפרדע בה"א הידיעה עלתה, היא שרקה להם כשריקת המפקד להתייבב למשימת החיים האחרונה לאש, כאן ה'ו' שאין בחירה אבל מצפרדע כזו כבר אפשר ללמוד מסירות נפש. לכן אמר ראב"ע לר"ע כלה מדברותיך, כי אחרת לא יהיה לנו את הלימוד של חנניה מישאל ועזריה.

מה היה מיוחד במכת ערויב ?

הראשונות גם הכירו שהקב"ה מפלה בין ישראל למצריים, ליהודים יש מים ולמצריים דם, ליהודים שקט ורגוע למצריים קולות מחרישי אזנים

מרון הסטייפלער זצ"ל אמר שוויכוח בין שני אנשים נדמה למכת צפרדע, וזאת על שום מה? ראובן אומר לשמעון שהוא ראה כמו עיניו איך שהמוכר רשם על המוצר מחיר מסוים, ושמעון עונה לא במחי יד לא נכון, הוא רשם משהו אחר - טוב אנחנו כבר למדנו שראובן אומר כך ושמעון אומר כך, אך דרכם של וויכוחים להעלות טון ולזעוק כל אחד כדעתו האמיתית "לא נכון!" "כן נכון!" ושוב פעם "לא נכון" "כן נכון".... מה מטרת הוויכוח אם כל אחד כבר הביע את דעתו אלא כל אחד בטוח שהוא יהיה מי שייתן את המכה האחרונה.... ממש מכת צפרדע.

מה היה במכת צפרדע? כתוב בתורה "ותעל הצפרדע" כלומר רק צפרדע אחת ותו לא, נו איך התרבו כל כך הרבה צפרדעים שהתפשטו לכל ארץ מצרים? ואמרים חז"ל (סנהדרין סז): אמר רבי אלעזר צפרדע אחת הייתה השריפה ומלאה כל ארץ מצרים, אבל איך היא השריפה? רש"י ז"ל מביא

במסכת פסחים (גג): איתא "עוד זו דרש תודוס איש רומי: מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן על קדושת השם לכבשן האש - נשאו קל וחומר בעצמן מצפרדעים, ומה צפרדעים שאין מצווין על קדושת השם כתיב בהו "ובאו ועלו בביתך וגו' ובתנוריק ובמשארותיך", אימתי משארות מצויות אצל תנור - הוי אומר בשעה שהתנור חם, אנו שמצווין על קדושת השם - על אחת כמה וכמה". ע"כ.

לכאורה קשה קושיא עצומה, וכי הצפרדעים מסרו נפש? יש להם בחירה, לקפוץ לאש או לא ולבסוף 'מוסרים' נפש ומחליטים לקפוץ - הקב"ה ברא את הצפרדעים בשביל שיכנסו לתנורים!!! זה כל המטרה למלאות את מצרים בצפרדעים גם במקומות הבלתי צפויים, "לתוך האש, רבותי! לכאן שלח אותנו הרבש"ע" אמרו הצפרדעים זה לזה, ואם כן מניין ללמוד מהצפרדעים מידת מסירות נפש כשלא היה להם כלל וכלל מסירות נפש?

עוד קושיא הקשה המהרש"א ז"ל: 'ומיהו האי ק"ו פריכא הוא דהצפרדעים גם שלא היו מצווין על קידוש השם מ"מ קדשו השם כיון דלא נצטוו על וחי בהם וגו', אבל חנניה וחבריו גם שהיו מצווין על קדוש השם בפרהסיא מכל מקום הכא בצנעא דלא היו מצווין על קידוש השם לא הוה להן למסור עצמן כיון דנצטוו על וחי בהו וכה"ג מצויה דילפינן ק"ו אף על גב דפריכא הוא דמכניסין הפריכא בק"ו'. כלומר לכל הק"ו יש לכאורה פריכא שכן מה לצפרדעים שאין להם מצווה 'וחי בהם', תאמר בחנניה מישאל ועזריה שמצווים על 'וחי בהם'?

לפני שאנו ניגשים להבנת הק"ו, נפן ונעל מה היה שם עם חנניה מישאל ועזריה למה הם בכלל היו צריכים ללמוד ק"ו מצפרדעים - כתוב בתוה"ק ואהבת את ה"א בכל לבבך ובכל נפשך" אפילו נוטל את נפשך, וכי מאברהם אבינו שנכנס לכבשן האש לא יכלו ללמוד רק בצפרדעים ראו מידת מסירות נפש מה היא?? אכן התוספות (שם ד"ה מה ראו) כתבו שלא היה שם באמת עבודה זרה אלא צלם עשה נבוכדנצר לאו ע"ז הוא אלא אינדרטא שעשה לכבוד עצמו. ועל זה באמת אין מצווה למסור את

במכת ערויב כתוב "הפליתי ביום ההוא וגו' למען תדע כי אני ד' בקרב הארץ, וכבר העירו הראשונים מאי נשתנה מכת ערויב משאר המכות שכתוב שבמכה זו ידעו כי אני ד' בקרב הארץ, הלא גם בשלושת המכות

מהצפדעים מכל מקום, כך גם היה במכת כינים ליהודים לא היה כינים ולמצרים - הם יכלו להתרחק מרוב כינים! א"כ מה מיוחד במכת ערוב? **הרשב"ם** מבאר שחיות דרכם ללכת לכל מקום שהם חפצים, הם לא מוציאים אישורי מעבר ולא תו ירוק, הם פשוט הולכים... וכאשר יעלו האריות ממעונותיהם והנמרים מהריהם לארץ מצרים, ראוי היה בטבעם שילכו גם לארץ גושן (רמב"ן). לכן הייתה כאן הוכחה שאני ד' בקרב הארץ. אמנם קשה דבשלמא במכת דם אפשר לומר שהשי"ת הפך את המים של המצריים לדם ולא של היהודים, הדם לא נהיה לבד, טוב ברור שהשי"ת יעשה דם רק למצריים, אבל מה נאמר במכת צפרדעים וכינים, גם הם הולכים לכל מקום ולא מבקשים אישור מעבר מאף אחד?

ובאבן עזרא כתב בביאור הפסוק למען תדע כי אני ד' 'בקרב הארץ' מבאר דבר נפלא וז"ל: 'דרך משל כמנהג המלכים לעמוד באמצע מלכותם להיות קרוב אל הקצות. כאשר ברא השם לב האדם. שהוא מלך על כל הגוף באמצע. ורוח האדם באמצע הגוף. ככתוב ויצור רוח אדם בקרבו. ועל זה ראיות רבות מן התולדות על כן כתוב מציון מכלל יופי אלהים הופיע. כי הוא באמצע הישוב ומלכות השם תראה ביישוב'. כלומר המלך קובע את ארמונו באמצע הישוב שיהיה קרוב לכל הקצוות שיכול לפקח ולהגיע לכל מקום, ולכן ירושלים הוא באמצע

המכות שעשה השי"ת למצרים הוא לטובתם ובשבילם !!!

בפרשתן כתיב וידעו מצרים כי אני ד' בנטותי את ידי על מצרים וגו'. **בבעש"ט** עה"ת הקשה שלפי הנראה תמוה מאוד שיעשה ה' כל האותות והמופתים בשידוד המערכות למעלה מדרך הטבע, וכל היד החזקה וכל המורא הגדול שעשה, הכל הוא בשביל שידעו מצרים כי אני ד' ??? ובספ"ה דגל מחנה אפרים (נכד הבעש"ט) מביא קושיא זו ומסביר שהכוונה ל'מצרים' שבתוכנו, בכל אחד יש את ה'מצרים' שלו, וזל"ק: "ולפענ"ד פשוט שבאמת קאי על ישראל אותם שהם בחינת מצרים שעושים מעשה מצרים שנטבעו בשקר ר"ל, וכל עבודתם שעובדים השי"ת הכל הוא בשקר, והוא שאמר השי"ת שכ"כ יהיה התפשטות אור השכינה והתגלות אלוקית עד שאפילו הם יכירו וידעו כי אין שום דבר מבלעדו יתברך רק אני ד' ומבלעדי אין אלקים". יעו"ש שמרחיב בעניין זה, ובזה מבאר מאה"כ אני שמעתי את נאקת בני ישראל, שזהו נאקתם של אותם שנמצאים במעמקים שעושים עבודת השי"ת בשקר, כי מצרים מעבידים אותם, היינו שכוחות מצרים השתלטו על נפשו, "ולגדל רחמיו וחסדיו של השי"ת תיכף כשרוצים ליטהר וצועקים על זה לפטור מהצר והמיצר ומשתוקקים לבוא לבחינת אמת", השי"ת שומע לזעקתם וגואלם, יעו"ש (ד"ה וגם אני).

בספ"ה קדושת לוי (פרשת שמות ד"ה לכה ואשלחך) גם מקשה בדומה לקושיית הבעש"ט ובזווית נוספת. הנה הגמרא בפסחים (ק"ח): מבארת את מאה"כ שאנו אומרים בהלל 'הללו את ה' כל גויים שבחוהו כל האומים כי גבר עלינו חסדו', וזה לשון הגמרא "אמר רב כהנא, כשחלה רבי ישמעאל ברבי יוסי, שלח לו רבי, אמור לנו שניים ושלושה דברים שאמרת לנו משום אביך, שלח לו כך אמר אבא, מאי דכתיב הללו את ד' כל הגויים (שלכאורה קשה) אומות העולם, מאי עבידיתייהו? (מדוע הם צריכים לשבח את השם על החסדים שעשה לעם ישראל), הכי קאמר הללו את ה' כל הגויים, אגבורות ונפלאות דעביד בהדייהו (כלו', הגויים מודים על הניסים שעושה עמהם, וכ"ש אנו (שמוטל עלינו להודות ולהלל על הניסים והנפלאות), דגבר עלינו חסדו". ע"כ דברי הגמ'. שואל הרה"ק **מברדיטשוב זיע"א** מה הכוונה, שהאומות יודו על הניסים שעשה להם?

היישוב, וכדאיתא (יומא נד): שירושלים הוא המקום שממנו מושתת כל העולם (עפ"ז יישוב המפרשים דברי הגמרא 'וקמת ועלית - שארץ ישראל גבוה מכל הארצות' (קידושין סט)), כיון שעולם הוא כדורי אזי המקום שממנו התחיל העולם הוא אמצע היישוב, עפ"ז מסביר שגם לב האדם הוא המרכז הגוף כי הלב הינו המלך של הגוף.

עפ"ד הקדושים נוכל לבאר מה היה מיוחד במכת ערוב, הנה פרעה במכה הרביעית כבר הרגיש שכלו כל הקיצין וכבר התחיל להתקפל לבקשת משה רבנו להתיר ליהודים להקריב קרבנות, אבל מה הקטע ללכת למדבר שם להקריב קרבנות, תעשו את זה כאן במצרים! מה העניין לצאת למדבר בשביל להקריב כמה קרבנות, את זה הקב"ה שלל בלמען תדע כי אני ה' בקרב הארץ, כלומר שיש תכלית והנאה לרבונו של עולם ממי שנמצא כאן בזה העולם השפל, מהארץ יש הנאה לרשב"ע מכמה קרבנות!! לכן אני רוצה שתכלו למדבר לעשות זאת וזאת על שום מה? כי אני ה' בקרב הארץ - ויש לי הנאה מהקרבנות שמקריבים עבורי בעולם הגשמי - אך למה לא במצרים? זו עקף פרעה, עונה לו משה בשביל להקריב קרבנות נלך שלושת ימים במדבר!!! להקריב קרבנות זה לשבת רגל על רגל בבית - צריך להתאמץ עבור זה רבות ג' ימים ללכת במדבר, רק אז אפשר להקריב קרבנות.

על איזה ניסים זה מדובר? על הניסים ועל האותות שעשה ה' במכות ובקרי"ס? זה היה להם לעונש ולכאב - על זה הם מודים? אלא מסביר הקדושת לוי וזל"ק: 'דידוע דעל ידי הכאת מצרים נתגדל ונתקדש שמו הגדול והקדוש בעולם אשר לא נודע עדיין ונתגלה ונתקדש שמו הגדול והקדוש בעולם אשר לא נודע עדיין ונתגלה אמיתיות מציאותו וכו', וכיון שעל ידי הכאתו נתגדל ונתקדש שמו הגדול, כמה יש לכסוף ולהשתוקק לזכות זה שעל ידי יתגדל שמו הגדול ושאינו גורם לזה מה נחמד ומה נעים ומה מתוק לחיכי ומה ערב עלי כל ההכאות והייסורים שעל ידי יתגדל ויתקדש שמו הגדול בעולם, אמנם האומות העולם הם ערלי לב ועיניהם סתומות וליבם אטום להבין טובות שיכול להגיע להם ע"י ההכאות הללו וכו"'.
הנקודה היא כזו, כלל ישראל במרוצת הדורות שעברו עליהם ימי זעם וימי הכאה הם יודעים ומכירים שמאת ד' זאת ובכך מתגדל ומתקדש שם שמים, לכן כן הגויים ערלי הלב. עכשיו בואו חשבון! כל המכות שעשה השי"ת למצרים ועי"כ מהללים כלל ישראל את הבורא עד עצם היום הזה כל יום בשירת הים וכל מועדי ישראל ובפרט חג הפסח - בזכות מי אנו יכולים להודות לשי"ת? בזכות... המצריים!! הם היו הכלים לפרסם את שמו יתברך!!! הם ערלי הלב שליבם אטום מלהבין זאת, כסילים שלא יודעים להודות על כך שלפחות הם כלים לפרסם את שמו יתברך בעולם, ולא הפנימו שבעצם כל המכות הם לטובתם, כי בפועל על ידם התפרסם שמו ית'. אך לעת"ל הם יבינו זאת וידו לד' על כך.

בזה מדויק הקדושת לוי את תירוץ הגמרא 'אניסים ונפלאות דעביד בהדייהו' ולא 'דעביד להו' - כי אכן הם יודו על הניסים שעשה השי"ת לישראל (עיי"ש במפרש ובמהרש"א).
עפ"ז מיושב קושיית הבעש"ט כי יבוא יום והמצריים ידעו כי אני ד' וגם אומות העולם יודו לד' על הניסים ועל הנפלאות - והכל בשביל שע"כ יתגדל ויתקדש שמייה רבא!!! כי זה תכלית כל הניסים כמ"ש לעיל למען תדע כי אני ד' בקרב הארץ.

שבת שלום ומבורך. ישועות ניסים ונפלאות. שיתגדל ויתקדש שמו ית',